

Einar sjálvbjargnar, samhaldsfastar og tíðar

Kristina Háfoss

Landsstýriskvinna í figgjarmálum

Landskassahall á nærum 200 mió. kr. Vaksandi ójavni millum lág- og hálønt. Vaksandi tal av børnum í fátækkraváða. Vaksandi skuld. Vaksandi ríkisveiting. Manglandi nýskipanir. Hetta vóru nakrar av fyrirtreytunum, tá samgongan tók við í september 2015.

Lyftið til føroyingar var, at nýggja samgongan skuldi venda hesi gongd.

Vit skuldu býta virðini javnari í Føroyum – eitt nú við skattalætta til lág- og miðallønt.

Vit skuldu tryggja, at eingi børn fóru at vaksa upp í fátækradømi í Føroyum – eitt nú við at lata iskoyti til barnafamiljur í figgjarliga trongum korum.

Vit skuldu raðfesta iløgur í ungdomin og fólkavøkstur – eitt nú við longdari barsilstíð og fleiri útbúgvungum á Fróðskaparsetrinum.

Vit skuldu geva pensjónistum figgjarligan lætta – eitt nú við hækking av pensjónsviðbótini, lækking av KVF-gjaldi og øktum útgjaldi úr Samhaldsfasta.

Vit skuldu seta gongd á nýskipanir innan fiskivinnu, pensjónsøkið og heilsuverkið.

Og vit skuldu seta kós móti einum sjálvbjargnum Føroyum – eitt nú við at venda halli til avlop á figgjarlógini, byrja at rinda aftur skuld, meira vinnugransking, fast-frysta ríkisveiting, og heimtaka ábyrgd av fleiri málsøkjum.

Vit vóru vitandi um, at tað fór at krevja nógv og stór tøk, at venda gongdini, men alt hetta er nú sett í verk. Tí samgongan lovaði føroyingum einar meira samhaldsfastar, sjálvbjargnar og tíðarhóskandi Føroyar. Vit fremja nú í verki tað vit lovaðu.

SJÁLVBJARGNI

Vit lovaðu ein sjálvbjargnan føroyskan búskap og størri politiskt frælsi – eitt nú við at venda hall til avlop, og at heimtaka politiska ábyrgd av fleiri økjum. Hetta fremja vit nú í verki.

Størri búskaparligt og politiskt sjálvbjargni

Føroyar fara frá at hava hall á landsins figgjarlóg átta ár á rað til, at hava avlop á figgjarlógini fyri 2016. Hetta er alneyðugt, tí hóast búskaparliga góðar tíðir hevur landið havt hall í 8 ár á rað. Samanlagt hava hallini verið omanfyri 3 mia. kr. Bruttoskuldin hjá landinum er nú nærum 6 mia. kr. So stør hevur skuldin ikki verið síðan kreppuárin í 1990'unum. Vit mugu fara undir at rinda skuld aftur – ikki halda áfram at økja hesa. Bara fyri at rinda avdráttir av eini skuld á 6 mia. kr. krevjast 300 mió. kr. árliga yvir 20 ár. Hartil koma renturnar. Útgangsstøðið hjá samgonguni,

tá ið hon tók við í september 2015, var ein framroknað figgjarlóg við halli á 144 mió. kr. í 2016. Tá vórðu allar vanligar rakstrarjáttanir enntá framskrivaðar við 0 kr. í vøkstri og 0% í lønar- og prísvøkstri. Bert lógarbundnu játtanirnar vórðu framskrivaðar við tí, ið lógin ásetir og tí, ið landið hevði bundið seg til. Við lønarframskriving og javning nærkaðist hallið tí 200 mió. kr. Tí hava tiltøk verið neyðug bæði í rakstri, iløgum og á inntøkusiðu landsins fyri at venda gongdini. Eitt nú verða tilfeingisinntøkurnar frá ali- og fiskivinnuni øktar, tó gerast hesar ikki størri samanlagt, enn undanfarna samgonga hevði ætlanir um, og hevur fráboðað í vár í figgjarkørmunum fyri 2016.

Tað er ikki bert búskaparligt sjálvbjargni, ið er málið. Eisini politiskt sjálvbjargni. Fleiri heimtøkur av ábyrgd av málsøkjum, sum í dag eru undir donskum lóggávvaldi, verða tí framdar. Í 2016 verða eftir ætlan persóns-, familju- og arvamál og útlendingamál heimtikin. Eisini verður farið undir at átaka størri ábyrgd av lofrúminum.

Búskapargrunnurin, Landsbankin og ríkisveitingin

Harafturat eru stig tikin til, at steðga vaksandi ríkisveitingini, hvørs upphædd nú verður fast-fryst, og Landsbanki Føroya verður endurstovnaður. Búskapargrunnur Føroya verður eisini endurnýggjaður og fingin at virka – eitt nú sum konjunkturjavnandi amboð, og at leggja upp fyri avleiðingunum av broyttu fólkasamansetingini og forskattingini av pensjónum. Frá og við 2016 verður 20% av avlopinum á figgjarlógini flutt í Búskapargrunn Føroya. Vit vilja eisini taka størri ábyrgd í altjóða samfelagnum, og tí verður játtanin til neyðhjálp hækkað í 2016, eins og uttanríkispolitiska heimildarlógin – sum á fleiri økjum avmarkar møguleikar Føroya í altjóða høpi – verður endurskoðað og broytt.

Virðisøking og vinnumenning

Týðandi liður í, at gerast sjálvbjargin er, at fremja munandi størri virðisøking av tilfeingi landsins. Vit vilja tí skapa góðar umstøður hjá vinnum at trívast og mennast í. Fyri at stimbra virðisøking í fiskivinnuni og vinnulívinum sum heild, er økt játtan sett av til fiskivinnuroyndir, og somuleiðis til Granskingargrunnin, herundir til vinnugransking. Vit vilja eisini fara undir nýggja havranssóknarskipið, sum hevur biðað alt ov leingi. Eitt skip, ið fer at stuðla undir hav- og umhvørvisgransking og aðra gransking, og viðvirka til, at vit móttvegis altjóða samfelagnum framhaldandi við leypandi kann-



ingum og gransking kunnu undirbyggja okkara fiskirættindi í føroyskum havøki.

Eisini er játtan sett av til, at fáa framt ein landbúnaðarpolitikk, ið ger okkum meira sjálvbjargin og framkomin innan landbúnað. Samstundis verða stig nú tikin til, at fáa marknaðarført Føroyar sum tænaðustepil fyri skip, ið sigla framvið á okkara leiðum, og at fáa framt betri samskipan av ferðavinnutænastum í Føroyum. Hartil verður ferð nú sett á talgildingina av Føroyum. 10 mió. kr. eru settar av til hesa verkætlan í 2016. Hetta verður viðvirkandi til, at vit kunnu fáa eina føroyska talgilda undirskrift um eitt ár. Hetta leggur samstundis eisini lunnar undir framhaldandi talgilding og menning av føroyska samfelagnum og KT-vinnuni.

Skattalættin og lækkaði lønar-skatturin fer eisini at gera Føroyar og føroyska vinnu meira kappingarfør.

1. SAMHALDSFESTI

Vit lovaðu javnari býti av landsins virðum – eitt nú við skattalætta til lág- og miðallønt, betri barsils-skipan og iskoyti til fátækar barnafamiljur. Hetta fremja vit nú í verki.

Munandi skattalætti til lág- og miðallønt

Vit vilja lætta um hjá teimum, ið

hava størst tørv á hesum. 1. januar verður tí settur í verk ein stóruskattalætti á samanlagdar 137 mió. kr., sum hevur við sær, at lág- og miðallønt fáa ein skattalætta upp í 8.500 kr. um árið. Hetta tryggjar, at framgongdin í búskapinum og þørtum av vinnulívinum seinastu árin í størri mun fer at koma øllum til góðar – eisini teimum, ið ikki fingi lut í sokallaða flat-skattalættanum í 2012. Eisini verður hesin skattalættin framdur á ábyrgdarfullan hátt, og er fult figgjaður. Almennar útrokningar vísa, at alt iroknað (allar lógarbroytingar og gjøld iroknað) vil ein lág- og miðallønt familja fáa góðar 1.000 kr. meira at liva av um mánaðin – um 13.000 kr. meira um árið – í 2016 í mun til 2015. Hetta fer at muna.

Kringvarpsgjaldið verður eisini broytt soleiðis, at ung, stök og pensjónistar fáa ein munandi lætta í gjaldinum. Brotytingin í gjaldinum hevur eitt nú við sær, at ung undir 24 ár fáa ein lætta á umleið 3.600 kr. árliga, stakir persónar ein lætta á 1.800 kr. árliga, og stakir pensjónistar ein lætta á 3.000 kr. árliga í gjaldinum.

Barsilsfarloyvið longt og iskoyti til barnafamiljur

Vit vilja tryggja, at eingi børn vaksa

upp í fátækradømi í Føroyum. Barnafamiljur við avmarkaðum figgjarligum rásarúmi fáa tí ein munandi lætta frá 1. januar 2016 við serstøkum iskoyti. Ein stakur upphaldari við lágari inntøku og við tveimum børnum fer komandi ár, at kunna søkja um eitt mánaðarligt iskoyti á nærum 2.000 kr.

Málið er eisini, at leingja barsilstíðina upp í 1 ár. Tí eru stig longu tikin til, at leingja farloyvið við 6 vikum afturat í 2016. Eisini hetta fer at gera gerandisdagin lættari hjá barnafamiljum.

Penjónistar figgjarligan lætta

Vit vilja eisini geva fólkapensjónistum ein figgjarligan lætta í 2016. Samlaðu átøkini í samband við figgjarlógina fyri 2016 tryggja, at stakir fólkapensjónistar, ið bert hava fólkapensjón og Samhaldsfasta at liva av, fáa 4.600 kr. meira figgjarligt rásarúm í 2016, og er talan um hjún fáa hesi samanlagt 4.700 kr. í figgjarligum lætta. Fyri pensjónistar við inntøku við síðuna av pensjónini, verður lættin enn størri, tí skattalættin til lág- og miðallønt eisini kemur hesum til góðar. Er talan um stakan pensjónist við inntøku afturat pensjónini á 10.000 kr. mánaðarliga, er samlaði figgjarligi lættin um 8.800 kr. árliga, og er inntøkan